

УДК 619:618.14–07/–08:636.1

Бородиня В.І., к. вет. н., доцент ©**Вороніна В.І.**, студентка магістратури факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПОШИРЕННЯ І ДІАГНОСТИКА ГОСТРОГО ЕНДОМЕТРИТУ В КОБИЛ ТА ЇХ ЛІКУВАННЯ

Наведені результати досліджень захворюваності спортивних кобил на гострий ендометрит та його діагностика. Проведено порівняння деяких методів комплексного лікування тварин з цією патологією.

Ключові слова: кобили, гострий ендометрит, поширення, діагностика, комплексне лікування, ефективність.

Вступ. Можна сказати, що останнім часом посилюється інтерес до такої галузі тваринництва як конярство. Про це свідчать наукові публікації низки дослідників, закони і накази щодо реорганізації галузі, створення нових, з різною кількістю поголів'я, конярських господарств [1, 2, 3, 4]. Проте, за даними Ткачової І.В., кількість поголів'я коней в Україні до 2010 року неухильно зменшується [5].

Разом з тим, добре відомо, що запорукою збільшення кількості коней і покращення їх якості є високий рівень організації відтворення тварин і одержання від кожної кобили по одному лошати щороку. Успішним, економічно ефективним і прибутковим може бути будь-яке господарство, де регулярно проводиться робота щодо інтенсифікації відтворення поголів'я [6].

Однак існує багато проблем, які гальмують реалізацію продуктивного потенціалу цього виду тварин і дотепер залишаються не вирішені. Це зумовлено недостатнім матеріально-технічним і науковим забезпеченням галузі, захворюваннями репродуктивних органів, що призводить до росту неплідності [7].

Післяродова патологія органів розмноження кобил досить часто реєструється у тварин в умовах кінноспортивних підприємств. Це значною мірою обумовлено великими фізичними навантаженнями тварин, що призводить до зниження опірності їх організму. Причини такого стану перш за все ґрунтуються на фізіологічних особливостях процесів в організмі кобил у період родів і на початку післяродового періоду. Одним із найбільш поширених захворювань статевих органів кобил, що призводить до неплідності, є метрит. Поглиблене вивчення причин виникнення і поширення цього захворювання, його патогенезу, діагностики, особливостей лікування і профілактики залишається актуальним, оскільки в літературі немає єдиного погляду на їх вирішення.

© Бородиня В.І., Вороніна В.І., 2012

Потребують подальшого опрацювання питання щодо застосування хворим на метрит кобилам нових методів комплексного лікування, апробації у їх складі сучасних лікарських засобів. Лікування кобил з метритом повинно бути своєчасним, ефективним, якісним. Некваліфіковане, несвоєчасне або недостатньо ефективне лікування призводить до хронічного перебігу захворювання з виникненням у статевих органах стійких патологічних змін, які нерідко є причиною передчасного вибракування кобил.

За останні роки з'явилися нові дані про підходи і методи лікування кобил, хворих на ендометрит. Догляд і лікування тварин з ознаками метриту повинні бути суворо індивідуальними і залежать від попередніх жеребностей, зовнішньої і внутрішньої форми статевих органів, віку, кількості родів в минулому і результатів цитології, культивування і біопсії вмісту матки [8].

Нині доведеним є той факт, що лікування будь-якого захворювання найбільш ефективним може бути тоді, коли воно проводиться комплексно. Складові такого лікування підбираються за принципом синергізму, коли кожен із застосовуваних засобів (методів) підсилює дію інших. Разом з тим, воно не повинно бути обтяжене другорядними складовими, які суттєво не впливають на загальний результат [9].

Метою роботи було з'ясування захворюваності спортивних кобил у кінноспортивній школі на гострий ендометрит, проведення його діагностики, дослідження ефективності комплексного лікування тварин з цією патологією на ранніх етапах захворювання, для попередження ускладнень та розвитку неплідності у кобил у пізніші терміни.

Матеріал і методи. Дослідження з визначення захворюваності кобил гострим ендометритом проводили протягом 2009–2011 років у Жашківській міжгосподарській кінно-спортивній школі Черкаської області.

Матеріалом дослідження були спортивні кобили західноєвропейських порід (Весфальської, Гольштинської, Ольденбурзької, Ганноверської, Рейнської) репродуктивного віку, які складають маткове ядро цього закладу, хворі на гострий ендометрит. Об'єктом дослідження були статеві органи хворих кобил, патологічний ексудат, який виділявся з них.

Діагностику гострого ендометриту в кобил проводили, користуючись загальним клінічним дослідженням, спеціальним зовнішнім (оглядом ділянки промежини і зовнішніх статевих органів) і внутрішнім (піхвовим, ректальним) дослідженнями всіх частин внутрішніх статевих органів хворих кобил, діагностикою зазначеної патології з використанням ультразвукового приладу.

Для визначення ефективності деяких методів комплексного лікування кобил із гострим ендометритом було сформовано 2 групи: одна – контрольна і одна – дослідна. В кожній групі було по 4 тварини.

Кобилам контрольної групи застосовували комплексне лікування, яке зазвичай практикується у господарстві за гострого ендометриту (лаваж матки 5% розчином натрію хлориду, окситоцин, левоеритроциклін, метріколь, інтровіт).

Кобилам дослідної групи у складі комплексної терапії застосовували лаваж матки 3 %-м розчином іхтіолу, 40 %-ий розчин глюкози, синестрол, окситоцин, цефтіофур, метріколь, інтровіт.

Результати дослідження. Вивчивши питання поширеності гострого ендометриту серед кобил у кінно-спортивній школі, ми встановили, що протягом 2009–2011 років ця патологія реєструвалася у 3–5 % кобил щороку, у переважній більшості в зимово-весняний період року (січень – березень).

Причинами виникнення гострого запалення матки у спортивних коней були найчастіше такі порушення статевої системи, як патологічні роди з наданням рододопомоги, затримання посліду, субінволюція і атонія матки, персистентне жовте тіло яєчника, вивертання і випадіння матки, аборт. Ендометрит виникав у них як наслідок (ускладнення) перерахованих вище патологій.

Загальна температура тіла хворих на гострий ендометрит кобил за катарального процесу часто залишалася в межах фізіологічної норми або незначно підвищувалася. За катарально-гнійного і гнійного процесу вона підвищувалася до 40,2–40,5 °С. В процесі лікування температура поверталася до норми через 2–4 дні. Загальний стан тварин за катарального ендометриту був мало змінений; за катарально-гнійного та фібринозного – дещо пригнічений, апетит знижений,

Піхвовим дослідженням, яке проводили мануально, після відповідної підготовки руки, пальпували піхвову частину шийки матки. Вона мала сильно набряклі складки слизової оболонки зовнішнього устя, за щільністю була набрякло-тістуватою або м'якою з незначною пружністю, зазвичай не болюча або незначно болюча. За формою шийка матки була циліндрична або конусоподібна. Канал її був розкритий на 2–4 пальці, слизова оболонка в цій ділянці була набрякла, гладенька, поздовжні складки згладжені, місцева температура зазвичай підвищена. Частина ендометрію, яка прилягала до внутрішнього устя шийки матки і можна пропальпувати вказівним пальцем через отвір її каналу, була набряклою, гладенькою, болючою, мала підвищену температуру. За допомогою піхвового дзеркала в порожнині піхви хворих кобил діагностували наявність помірної, а деколи значної кількості патологічного катарального або катарально-гнійного ексудату, який накопичувався на дні піхви і виділявся назовні, засихаючи у вигляді кірочок на вульві і ділянці промежини. Слизова оболонка присінку і піхви була гіперемійована, набрякла. Також набряклою була вульва, особливо її нижня комісура.

Під час ректального дослідження пальпували роги матки, які розташовувалися на 5–10–15 см нижче від лобкових кісток, мали валикоподібну форму (в нормі плоскострічковидні) і майже однакову ширину біля основи і вершини, були потовщені в 3–5 разів і більше, м'якої, набрякло-тістуватої консистенції, незначно або помірно болючі. Після абортів на ранній стадії жеребності подібні зміни мали місце лише в одному розі (односторонній гострий ендометрит). Тіло матки було збільшене в 3–5 разів, переднім краєм

опускалося в черевну порожнину, за щільністю мало такі ж ознаки, як і роги матки. При погладжуванні матка слабо скорочувалася.

Ультразвуковим дослідженням визначали наявність рідини (патологічного ексудату) в порожнині матки. Цей метод давав можливість визначати наявність патологічного вмісту в матці і діагностувати гострий ендометрит раніше ніж іншими клінічними методами.

Своєчасна діагностика гострого ендометриту (і інших розладів статевої системи) спортивних кобил у зазначеному господарстві була можлива завдяки належному матеріально-технічному забезпеченню виробничих потреб і процесів. Раннє виявлення цієї патології із застосуванням методу ультразвукової діагностики давало можливість своєчасно визначати локалізацію і ступінь запалення, ставити вірний діагноз, розпочинати лікування, яке за цих обставин було максимально ефективним. На початкових стадіях гострого запалення матки патологічний процес локалізувався лише в ендометрії, не поширюючись на глибші шари стінки матки (м'язову, серозну оболонку). У слизовій оболонці в цей час ще не було незворотних структурних змін. Перебіг гострого ендометриту за умови правильного лікування досить швидкий. За 4–6 днів ознаки запалення поступово зникали.

Перед проведенням лікування зовнішні статеві органи обмивали водою з милом, обробляли їх антисептичним розчином і промивали піхву.

Результати дослідів з порівняння ефективності деяких схем комплексного лікування кобил з гострим ендометритом наведені в таблиці.

Таблиця

Ефективність деяких методів комплексного лікування кобил з гострим ендометритом

Група тварин	Кількість тварин	Тривалість лікування, днів	Прийшло в охоту		Запліднилось в першу охоту	
			тварин	%	тварин	%
контрольна	4	8	3	75,0	2	50,0
дослідна	4	6	4	100,0	3	75,0

Результати дослідів з порівняння ефективності деяких методів комплексного лікування кобил з гострим метритом свідчать, що вищий терапевтичний ефект в наших дослідях був виявлений у тварин дослідної групи. Після одужання 100 % кобил протягом місяця після проведеного лікування прийшли в охоту, були осіменені і 75 % з них запліднилися. Цим тваринам у складі комплексної терапії застосовували лаваж матки 3 %-м розчином іхтіолу, 40 %-ий розчин глюкози, синестрол, окситоцин, цефтіофур, метріколь, інтровіт.

Висновки:

1. Гострий ендометрит кобил – поліетіологічне захворювання, яке діагностується в 3–5 % тварин.

2. Хворіють гострим ендометритом кобили переважно в зимово-весняний період (з січня по березень).

3. Комплексна терапія, в складі якої застосовували лаваж матки 3 %-им розчином іхтіолу, 40 %-ий розчин глюкози, синестрол, окситоцин, цефтіофур, метріколь, інтровіт, є достатньо ефективною, і може бути запропонована для лікування кобил з цією патологією.

Література

1. Наказ міністерства аграрної політики України від 29 жовтня 2009 року № 778 «Про організацію проведення бонітування поголів'я племінних коней».
2. Наказ міністерства аграрної політики України від 19 серпня 2010 року N 510 «Деякі питання розвитку кінної галузі»
3. Наказ міністерства аграрної політики України від 15 квітня 2010 року N 185 «Про створення державної установи «Державна дирекція з управління, контролю та розвитку конярства України»
4. Загальнодержавна програма селекції у тваринництві на період до 2010 року // Закон України від 19.10.2004 р. - № 1517- IV.
5. Ткачова І.В. Стратегія розвитку галузі конярства в Україні / І.В. Ткачова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Зб. Наук.праць. – К., 2011. – Вип. 160. – Ч. 1. – С. 271-277.
6. Гопка Б.М. Конярство / Гопка Б.М. – К.: Вища школа, 1984. – 198 с.
7. Подвалюк Д.В. Поширеність розладів статеві системи у кобил та фактори, які їх спричиняють / Д.В. Подвалюк // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету: Зб. наук. праць. – Біла Церква, 2003. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 199-206.
8. Н. Эдвард Робинсон Болезни лошадей. Современние методы лечения. Москва аквариум 2007.1012с.
9. Преображенский О. Н. Патогенетическая терапия заболеваний половых органов и молочной железы / О. Н. Преображенский, С. Н. Преображенский // Ветеринария сельскохозяйственных животных – 2007. – № 10. – С. 40 – 44.

Summary

Results of research of morbidity of sporting mares on acute endometritis and its diagnostics. Comparison of some methods of complex treatment of animals with this pathology is conducted.

Keywords: *mares, acute endometritis, distribution, diagnostics, complex treatment, efficiency.*

Рецензент – д.вет.н., професор Стефаник В.Ю.